

TOMASZ PIOTR MURAWSKI

*Spółecznie odpowiedzialny biznes
w aspekcie ochrony środowiska na rynku kapitałowym
w ujęciu wybranych instytucji międzynarodowych*

Corporate Social Responsibility in aspect of environmental protection
on capital market in terms of selected international institutions

Abstrakt: Aktorzy współczesnego rynku kapitałowego wykazują coraz większe zainteresowanie społeczną odpowiedzialnością biznesu, co przekłada się również na wzrost znaczenia społecznego wymiaru ekonomii. Problem ochrony środowiska stanowi jedno z kluczowych zagadnień w koncepcji CSR. Ogólnoświatowy trend oraz zaangażowanie międzynarodowych instytucji świadczy o pozytywnym charakterze tej działalności.

Artykuł jest próbą charakterystyki rozwoju koncepcji CSR na rynkach finansowych. Autor nakreśla rodzaje płaszczyzn, w których najbardziej widoczny jest wpływ założeń społecznej odpowiedzialności, a następnie przybliża tematykę związaną z ochroną środowiska jako jednym z filarów CSR. W tekście został dokonany przekrój przez działalność międzynarodowych instytucji finansowych oraz organizacji międzynarodowych w zakresie ekologii.

1. WPROWADZENIE

Introduction

Ostatnie miesiące na rynkach finansowych to czas niepokoju. Świat przeżył załamanie, które większość specjalistów nazwała kryzysem. Ogólnoświatowy trend związany z chwilowym brakiem zaufania do instytucji gospodarczych przełożył się na wyniki finansowe tych organizacji. Próbuje one jednak przełamać tę chwilową niemoc rynku i prowadzą swoją działalność w taki sposób, aby zyskać jak najwięcej. Jednak, aby było

to możliwe w czasach zawirowań (destabilizacji/dekonstrukcji) muszą odbudować zaufanie. Jedną z dróg, aby to osiągnąć jest wpisanie w strategię działania firmy zasad społecznej odpowiedzialności biznesu. Większość instytucji już od lat realizuje założenia ten koncepcji prowadząc swoją działalność biznesową w sposób zrównoważony i odpowiedzialny. Jest to coraz silniej zauważalny trend, a świat wciąż ewoluuje pod tym względem. Dla większości skrót CSR (*Corporate Social Responsibility* – Społecznie Odpowiedzialny Biznes) przestaje być tajemnicą, a staje się przyczynkiem do budowania kompleksowych działań z zakresu społecznej odpowiedzialności.

W artykule przytoczone zostaną przykłady działalności międzynarodowych organizacji oraz instytucji finansowych, których zakres wpływów obejmuje cały świat lub jego znaczną część. Autor szczególnie nacisk położy na zagadnienia związane z ochroną środowiska naturalnego i dokona próby syntezy aktywności tych instytucji związanych z rynkiem kapitałowym na polu ekologii.

2. CSR NA RYNKACH FINANSOWYCH

CSR on capital markets

Definicji społecznie odpowiedzialnego biznesu jest wiele. Na potrzeby niniejszego artykułu przytoczone zostanie kilka z nich:

- Komisja Europejska definiuje CSR jako koncepcję dobrowolnego uwzględniania przez firmę aspektów społecznych i ekologicznych podczas prowadzenia działań handlowych i w kontaktach z interesariuszami¹;
- odpowiedzialny biznes dla Stephena Younga² to podejście strategiczne i długofalowe, oparte na zasadach dialogu społecznego i poszukiwaniu rozwiązań korzystnych dla wszystkich³;
- dla przedsiębiorców CSR oznacza aktualne zaangażowanie działalności gospodarczej na rzecz etycznej działalności w biznesie przy równoczesnym wyrażaniu szacunku dla drugiego człowieka oraz środowiska⁴.

Powyższe definicje próbują nakreślić zakres, do którego odnoszą się założenia koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu. „Idea społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) ma długą i różnorodną historię. Jest możliwe nakreślenie dowodów na zaangażowanie biznesu w społeczność od wieków. Jednak ugruntowane podejście do

¹ *Green Paper for Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility*, COM (2001) 366 final, Bruksela 2001.

² S. Young jest dyrektorem wykonawczym *Caux Round Table Global* – instytucji wdrażającej zagadnienia opracowane podczas spotkań Okrągłego Stołu w Caux.

³ Young S., *Etyczny kapitalizm. Jak na powrót połączyć prywatny interes z dobrem publicznym*, Metamorfoza, Wrocław 2005, s. 75.

⁴ Kuraszko I., Panek-Owsiańska M., Rok B., Zadrożna K., *CSR w firmie – zysk dzięki odpowiedzialności*. Przewodnik FORBESA i Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Warszawa 2009, s. 5-6.

społecznej odpowiedzialności jest w dużej mierze produktem XX wieku⁵. Warto zwrócić uwagę, że na rynkach finansowych zainteresowanie i adaptowanie założeń CSR jest już widoczne od dawna. Przecież nowoczesny bank to instytucja, która jako integralna część społeczeństwa, troszczy się o jego prawidłowy rozwój. Analizuje wpływ ochrony środowiska na świat finansów i dzięki zachowaniom zgodnym z ideą społecznie odpowiedzialnego biznesu prowadzi swoją działalność przy uwzględnianiu priorytetów proekologicznych. Wspieranie CSR przez banki, fundusze inwestycyjne, towarzystwa ubezpieczeniowe ma miejsce w każdej dziedzinie ich funkcjonowania⁶.

Społeczna odpowiedzialność biznesu może być realizowana w czterech głównych obszarach: społeczeństwo, rynek, miejsce pracy oraz środowisko naturalne. Te cztery filary, gdy są w pełni wykorzystane, stanowią o pełnym spożytkowaniu szans, jakie niesie ze sobą kompleksowe podejście do tego zagadnienia. Stanowiąc mogą rozróżnienie przydatne podczas tworzenia strategii, które pomoże określić najważniejsze z punktu widzenia firmy obszary do wdrażania założeń CSR. Wokół tych zagadnień tworzona jest mapa, tzw. radar CSR, który pozwala uwidocznic oś odpowiedzialnego działania⁷.

Rys. 1. Radar CSR
CSR – radar

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Grayson D., Hodges A., *Everybody's Business: Managing Risks And Opportunities In Today's Global Society*, [w:] *Odpowiedzialny Biznes 2008*, Harvard Business Review Polska, 2008, s. 25-26.

⁵ Tłumaczenie własne za: Carroll Archie B., *Corporate Social Responsibility Evolution of a Definitional Construct*, *Business & Society*, Vol. 38, No. 3, September 1999, s. 268.

⁶ Muawski T., *Bankowość odpowiedzialna, czyli czy banki działają w myśl zasad Corporate Social Responsibility*, [w:] *Finanse 2009 – Teoria i praktyka. Bankowość*, „Zeszyty Naukowe”, nr 548, „Ekonomiczne problemy usług”, nr 38, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2009, s. 336-342.

⁷ Grayson D., Hodges A., *Everybody's Business: Managing Risks And Opportunities In Today's Global Society*, [w:] *Odpowiedzialny Biznes 2008*, Harvard Business Review Polska, 2008, s. 25.

2.1. SPOŁECZEŃSTWO

Society

Społeczeństwo to jeden z najważniejszych wyodrębnionych obszarów, na który firma, poprzez swoje działania z zakresu CSR, może mieć znaczący wpływ. Przez społeczeństwo rozumiemy nie tylko opinię publiczną czy konsumentów, ale przede wszystkim wyróżnia się tutaj społeczności lokalne oraz organizacje pozarządowe. Są one bardzo ważnym interesariuszem, z którym instytucje starają się budować pozytywne relacje oraz wspierać je, podejmując działania na rzecz rozwoju społecznego. Zaangażowanie społeczne charakteryzuje się odejściem od udzielania jednorazowej pomocy na rzecz budowania długotrwałych relacji partnerskich, np. z wybranymi organizacjami pozarządowymi. Dzięki takiej formie zaangażowania przedsiębiorstwo ma szansę wspomagać rozwiązywanie problemów społecznych uznanych przez nie za istotne. W tym obszarze CSR największą popularnością cieszą się programy edukacyjne. Kluczową cechą, która przesądza o ich sukcesie jest uwzględnienie podstawowej działalności organizacji wraz z korzyściami płynącymi dla społeczności lokalnej, co skutkuje długookresowymi inwestycjami i policzalnymi efektami biznesowymi⁸.

2.2. RYNEK

Market

Następnym ważnym obszarem wpływów idei CSR jest rynek. Hasłem przewodnim powinno tu być stwierdzenie – dialog społeczny. Firmy coraz lepiej starają się wsłuchiwać w oczekiwania swoich interesariuszy. W obszarze tym powinno się znaleźć miejsce dla kształtowania pozytywnych relacji z klientami oraz dostawcami. Każde przedsiębiorstwo ma do dyspozycji kilka narzędzi (m.in. promocję społeczną, odpowiedzialne praktyki biznesowe, marketing zaangażowany społecznie, kodeksy postępowania dla dostawców, produkty *fair trade* czy programy skupiające się na jakości produktów oraz możliwości szybkiej reklamacji⁹). W ostatnich latach zauważalny jest trend zwiększonego zaangażowania biznesu w działania społecznie odpowiedzialne wobec dostawców i odbiorców. Sztandarowym działaniem jest prowadzenie kampanii edukacyjnych w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i rozwoju rynku.

⁸ *Odpowiedzialny Biznes 2009*, Harvard Business Review Polska, 2009, s. 13-17.

⁹ Marketing zaangażowany społecznie koncentruje się na konkretnym przekazie, że dany produkt lub usługa przyczyniają się nie tylko do wzrostu sprzedaży danego przedsiębiorstwa, ale jednocześnie zapewnia przekazanie części dochodu na wybrany cel społeczny. Inna definicja mówi, że marketing zaangażowany społecznie koncentruje się na takim wypromowaniu produktu poprzez konkretny przekaz, w którym podkreśla się, że część dochodu z jego sprzedaży zostanie przekazana na cele społeczne, co przyczynia się do wzrostu jego sprzedaży.

2.3. MIEJSCA PRACY

Place of work

Kolejny obszar oddziaływania społecznie odpowiedzialnego biznesu to miejsce pracy. Tutaj najważniejszym interesariuszem jest pracownik, a wszelkie podejmowane działania skupiają się na tym, aby środowisko pracy uczynić jak najbardziej przyjaznym. Wyróżnia się tutaj działania z obszarów, takich jak: edukacja i rozwój pracowników, przejrzysty system ocen i wynagrodzeń, zdrowie i bezpieczeństwo, równe szanse w miejscu pracy, komunikacja. Każda instytucja ma do dyspozycji pokaźny zestaw narzędzi: rozwój wolontariatu pracowniczego, kodeksy etyczne, promowanie różnorodności i równych szans, kampanie informacyjne oraz edukacyjne. Firmy coraz częściej odpowiadają na potrzeby kobiet w ciąży i młodych rodziców, tworząc dogodne warunki pracy i możliwości godzenia życia rodzinnego z życiem zawodowym (tzw. *work life balance*). Skupiają się także na usprawnianiu funkcjonowania firmy poprzez polepszanie komunikacji, partycypację pracowników w procesach zarządzania i wprowadzanie certyfikowanych standardów zarządzania¹⁰.

2.4. ŚRODOWISKO NATURALNE

Natural environment

Ostatnim obszarem oddziaływania CSR jest środowisko naturalne. Aktywności podejmowane na tym polu są dominujące na rynkach finansowych. W ostatnich miesiącach wzrosła liczba inicjatyw na rzecz ochrony środowiska i przyrody. Wśród kampanii dominują te, które skupiają się na przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym. Działania z zakresu zrównoważonego rozwoju na tej płaszczyźnie obejmują programy edukacji ekologicznej, która kierowana jest w głównej mierze do pracowników, ale również do klientów. Pozostałe działania skupiają się na redukcji zużycia energii, wody i papieru czy też zarządzaniu odpadami lub korzystaniu z energii odnawialnej¹¹.

Przy omawianiu tej płaszczyzny warto wskazać, że aspekt środowiskowy działalności instytucji finansowej ma przełożenie na aspekt biznesowy. Przykład takiego podejścia stanowi kampania „*Add more green*” propagowana przez irlandzki bank AIB¹². Kampania ta promuje produkty i usługi, które mają rozbudzić świadomość ekologiczną wśród pracowników i klientów. Aspekt środowiskowy tej akcji jest podkreślany przez zmniejszenie zużycia papieru, promowanie systemu odnawialnej energii oraz samochodów zasilanych napędem hybrydowym. Aspekt biznesowy natomiast to obniżenie kosztów korespondencji z klientami oraz sprzedaż produktów bankowych jako wynik *cross-sel-*

¹⁰ *Odpowiedzialny Biznes 2009*, Harvard Business Review Polska, 2009, s. 18-20.

¹¹ Murawski T., *Zielony bank*, [w:] „Gazeta Bankowa”, nr 51-52/2008, s. 38-39.

¹² *Allied Irish Banks, p.l.c.* (AIB) – komercyjny bank irlandzki, główny właściciel Banku Zachodniego WBK.

*lingu*¹³. Podsumowując należy stwierdzić, że praktyka ta jest uzasadniona w kontekście ekologicznym oraz ekonomicznym.

3. AKTYWNOŚĆ SEKTORA FINANSOWEGO I ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWYCH W ASPEKcie EKologicznYM

Activity of financial sector and the international organizations in ecological aspect

Sprawne funkcjonowanie każdej gospodarki jest uzależnione od efektywnego sektora finansowego. Warto jednak mieć na uwadze złożoność tego sektora. W jego skład wchodzi: banki centralne, instytucje depozytowo-kredytowe (m.in. banki komercyjne, banki inwestycyjne, banki spółdzielcze), towarzystwa ubezpieczeniowe, giełdy, fundusze inwestycyjne, biura maklerskie itp. Działalność tych instytucji w zakresie ekologicznym przyczynia się do wzrostu poziomu rozwoju gospodarczego. W artykule przytoczone zostaną trzy przykłady działalności instytucji na szczeblu międzynarodowym: Banku Światowego (BS), Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOiR) oraz Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI). Pamiętać należy, że nie tylko instytucje finansowe z sektora finansowego charakteryzują się działalnością na płaszczyźnie ochrony środowiska. Organizacje międzynarodowe związane z rynkiem finansowym także cechuje troska o ekologię. Omówiony zostanie również przykład Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), której działalność związana jest z gospodarką światową i troską o stan środowiska naturalnego. Prezentując postawy środowiskowe na rynkach finansowych należy wspomnieć także o inicjatywie „*Equator Principles*”, która oparta jest na zobowiązaniach tego sektora w zakresie wymogów ekologicznych i społecznych.

3.1 BANK ŚWIATOWY

World Bank

Bank Światowy, a właściwie Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (*The International Bank for Reconstruction and Development*, IBRD), został założony w 1944 roku na mocy postanowień konferencji z Bretton Woods. Stanowi on ważne źródło finansowania oraz pomocy technicznej dla krajów rozwijających się. Misją tego banku jest walka z ubóstwem poprzez trwałą, pełną zaangażowania i profesjonalizmu pomoc, która zapewnić ma rozwój takich dziedzin życia społecznego, jak ochrona zdrowia, edukacja, ochrona środowiska czy infrastruktura¹⁴.

Jednym z elementów misji Banku Światowego jest zmniejszenie ubóstwa dzięki zrównoważonemu zarządzaniu i racjonalnemu używaniu surowców naturalnych. Dzięki takiemu postępowaniu następować powinna minimalizacja zanieczyszczeń, degradacji

¹³ „*Add more Green – How to go greener with help from AIB*”, materiały informacyjne banku AIB.

¹⁴ <http://go.worldbank.org/3QT2P1GNH0>, data odsłony 10.03.2010 r.

oraz ryzyka. Powyższe działania wymagają szerokiego spojrzenia na problem ochrony środowiska. Grupy eksperckie Banku Światowego wyznaczyły kilka zasad, wg których należy postępować. Działania te powinny mieć wymiar zarówno globalny, ale również narodowy oraz lokalny, aby działając wspólnie osiągnąć zamierzone efekty. Do zasad tych należą:

- skupienie na pozytywnych połączeniach między redukcją ubóstwa i ochroną środowiska;
- skupienie się na lokalnych korzyściach ekologicznych, a następnie budowanie z nich korzyści na szczeblu regionalnym i globalnym;
- pobudzenie rynku środowiskowych (proekologicznych) dóbr publicznych;
- ułatwienie i ożywienie transferu zasobów finansowych w celu pomocy w wygenerowaniu korzyści środowiskowych poprzez wspieranie potrzeb krajów rozwijających się¹⁵.

Bank Światowy realizuje swoją politykę w dziedzinie ochrony środowiska na kilku płaszczyznach: bioróżnorodności, zmian klimatycznych, zarządzania morskiego i przybrzeżnego, ekonomii środowiskowej oraz jej wskaźników, zdrowia środowiskowego, lasów i leśnictwa, zarządzania zasobami ziemi. W artykule przybliżona zostanie specyfika działalności związanej ze zmianami klimatycznymi.

Zmiany klimatyczne to dla Banku Światowego jeden z najważniejszych podejmowanych tematów, który wymaga szczególnej uwagi. Swoje działania skupia na wspieraniu krajów rozwijających się w taki sposób, aby zniwelować koszty wynikające ze zmian klimatycznych w tych państwach, poprzez udzielenie pomocy finansowej. Propaguje globalne porozumienie uwrażliwiające wszystkie kraje w zakresie polityki emisji CO₂ dla propagowania działań przyczyniających się do pomnażania dobra wspólnego, jakim jest środowisko naturalne. Warto zauważyć, że zmiany klimatyczne są bezpośrednim zagrożeniem dla całego świata. Bank Światowy nawołuje do przeciwdziałania temu zjawisku. Aby osiągnąć ten cel przeznaczy w tym roku na przedsięwzięcia na rzecz ochrony klimatu ok. 70-100 mld USD, a na zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych ok. 140-175 mld USD.¹⁶

W ostatnim czasie Bank Światowy wydał raport¹⁷, którego przewodnim tematem było ukazanie związku między zmianami klimatycznymi a rozwojem. W raporcie możemy przeczytać, że 75-80% efektów zmian klimatu dotyczy krajów rozwijających się. Kraje te ponoszą jedne z najwyższych kosztów związanych z zachodzącymi zmianami. Kluczową kwestią jest to, że władzom tych państw brakuje środków finansowych na pomoc społeczeństwu. Główne kierunki działań, które zostały przedstawione w raporcie, to przeciwdziałanie skutkom suszy, zapobieganie powodziom oraz podnoszeniu się poziomu mórz. Autorzy raportu wysunęli wniosek, iż aby zmienić tę sytuację najbogatsze kraje powinny zostać zobowiązane do zmiany polityki energetycznej, tzn. redukcja zużycie CO₂ oraz zwiększenie wykorzystywanie energii ze źródeł alternatywnych.

¹⁵ <http://go.worldbank.org/G7DCA4NML0>, data odsłony 10.03.2010 r.

¹⁶ *World Development Report 2010: Development and Climate Change*, World Bank, November 2009.

¹⁷ *Ibidem*.

Bank Światowy podejmuje wiele działań związanych z poprawą sytuacji w zakresie zmian klimatycznych na świecie. Do podstawowych należą¹⁸:

- włączenie zagadnień związanych ze zmianami klimatycznymi do wszystkich nowych strategii w Banku Światowym i wszystkich jednostkach powiązanych;
- ponad 60% nowej pomocy w ramach Strategii Partnerstwa dla Kraju¹⁹, która w 2009 roku była przekazana na zagadnienia związane ze zmianami klimatycznymi;
- nieustanny wzrost wydajności energetycznej oraz wzrost udziału finansowania odnawialnej energii;
- znaczący postęp w nowatorskich inicjatywach finansowania przedsięwzięć (*Climate Investment Funds, Forest Carbon Partnership Facility*) oraz zarządzaniu ryzykiem klimatycznym i „Zielone Obligacje”²⁰.

Na działalność tej globalnej organizacji należy jednak spojrzeć krytycznym okiem. Podczas spotkania przedstawicieli Banku Światowego z organizacjami ekologicznymi te drugie wysnuły zarzut, że pożyczki Banku Światowego dla sektora energetycznego przyczyniają się do negatywnych skutków ocieplenia. Jako argument przedstawiły analizę portfela kredytowego. Z wyliczeń organizacji pozarządowych wynika, że Bank Światowy w latach 2007-2009 przekazał na projekty związane z wydobyciem paliw tradycyjnych kwotę 2 mld 197 mln USD (z czego 21,5% tej kwoty na projekty związane z wydobyciem węgla), gdy w tym samym czasie na energię odnawialną przeznaczone było tylko 783 mln USD pożyczek²¹.

3.2. EUROPEJSKI BANK ODBUDOWY I ROZWOJU

European Bank for Reconstruction and Development

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOR, EBOiR, ang. EBRD) to międzynarodowa organizacja finansowa, która została utworzona w 1989 roku, a działalność swą rozpoczęła w 1991 roku. Bank z siedzibą w Londynie skupia 63 członków, z czego 61 to: państwa i dwie organizacje – Europejski Bank Inwestycyjny oraz Wspólnota Europejska²².

EBOR promuje w swojej działalności zasady ekologiczne oraz zrównoważony rozwój. Całościowe podejście banku do zarządzania ludźmi oraz środowiskiem zostało sprecyzowane w Społecznej i Środowiskowej Polityce Banku, która została przyjęta w 2008 roku. Projekt ten przytacza szczegółowo normy środowiskowe i społeczne, które powinny być wypełniane podczas realizacji poszczególnych projektów. Dodatkowo opisuje mechanizmy wykorzystywane do szacowania, monitorowania i raportowania

¹⁸ <http://beta.worldbank.org/climatechange>, data odsłony 10.03.2010 r.

¹⁹ CPS – *Country Partnership Strategy*.

²⁰ Bank Światowy wyemitował pierwsze „Zielone Obligacje” w 2008 roku we współpracy ze szwedzkim bankiem SEB na kwotę ok. 300 mln USD.

²¹ <http://globalnepoludnie.pl/Projekty-Banku-Swiatowego-narazaja>, data odsłony 10.03.2010 r.

²² <http://www.ebrd.com/about/index.htm>, data odsłony 11.03.2010 r.

projektów z zakresu ich realizacji pod względem społecznym i ekologicznym. Mechanizmy te podlegają pięcioletniej weryfikacji, która wprowadza do Polityki Społecznej i Środowiskowej EBOR zmiany w międzynarodowych normach i praktykach²³.

Normy w Polityce Środowiskowej EBOR oparte zostały na najlepszych krajowych i międzynarodowych praktykach w zakresie ekologii, spraw pracowniczych oraz społeczności lokalnych. Zgodnie z tymi założeniami każdy projekt, w którym aktywnie finansowo uczestniczy EBOR, musi być spójny z krajowym prawodawstwem w zakresie środowiskowym, zdrowotnym, bezpieczeństwa oraz pracy. Dodatkowo wymagana jest integralność w tych obszarach z prawem Unii Europejskiej, a także (w szczególnych wypadkach) istnieć musi kohezja z konwencjami Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącymi pracy dzieci, dyskryminacji rasowej oraz pracy przymusowej²⁴.

Ekologia należy do bardziej znaczących tematów, które leżą obszarze zainteresowań EBOR. Przez lata zaniedbań w tej dziedzinie u wielu członków EBOR nie podjęto żadnych działań w tym zakresie lub nastąpiło uwstecznienie. Jednym z celów Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju jest przywrócenie równowagi ekologicznej w poszczególnych państwach. Jest to ważne z tego względu, iż kraje, których gospodarka ucierpiała, borykają się z zaszłościami z lat minionych, tj. toksycznymi odpadami, nadużywaniem pestycydów i substancji chemicznych, zanieczyszczoną wodą i powietrzem. Dlatego też EBOR stara się w swoich działaniach inwestować w projekty ukierunkowane proekologicznie, aby poprzez przekazywanie środków finansowych wspierać wartościowe, ekologiczne inicjatywy przyczyniające się do poprawy sytuacji w tych państwach. W związku z tym, w momencie oceny opłacalności projektu bank zwraca uwagę, jakie mogą wystąpić implikacje dla środowiska z jego realizacji. Dzięki temu lokuje swoje środki tylko w odpowiedzialne i „zielone” inwestycje²⁵.

Przykład działalności EBOR na płaszczyźnie ekologicznej stanowi finansowanie projektów elektrowni wiatrowych. Działania w sektorze energetycznym związane są ze wspieraniem konkurencji i liberalizacji rynków energetycznych. EBOR wspierał od początku działania prywatyzacyjne w tym sektorze. Projekty związane z ochroną środowiska były i są jego najważniejszymi działaniami. W latach 2006-2008 bank przekazał kwotę 2,7 mld EUR na 166 projektów w 24 krajach, których łączna wartość przekroczyła 14 mld EUR²⁶. Natomiast w okresie 2009-2011 planowane jest przekazanie 3-5 mld EUR na projekty o wartości 9-15 mld EUR. Dzięki takiemu zaangażowaniu redukcja emisji dwutlenku węgla może sięgnąć 25-30 milionów ton na rok²⁷.

²³ <http://www.ebrd.com/enviro/policy/standard.htm>, data odsłony 11.03.2010 r.

²⁴ *Environmental and Social Policy by European Bank for Reconstruction and Development*, London, May 2008.

²⁵ <http://www.ebrd.com/enviro/policy/standard.htm>, data odsłony 11.03.2010 r.

²⁶ *Sustainable Energy Initiative: Action and results 2006-08*, European Bank for Reconstruction and Development, London, May 2008.

²⁷ *Sustainable Energy Initiative: Phase 2 (2009-11)*, European Bank for Reconstruction and Development, London, May 2009.

3.3. EUROPEJSKI BANK INWESTYCYJNY

European Investment Bank

Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) powstał na mocy Traktatu Rzymskiego w 1957 roku. Stanowił pierwszą instytucję finansową Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, a dziś Unii Europejskiej. Bank zajmuje się udzielaniem pożyczek skierowanych do sektora publicznego i prywatnego, z przeznaczeniem na europejskie projekty z dziedzin:

- spójność i konwergencja regionalna;
- wsparcie dla sektora SME²⁸;
- ochrona środowiska;
- badania i rozwój oraz innowacje;
- transport;
- energia.

Bank działa na terenie Unii Europejskiej oraz w około 140 krajach na całym świecie, z którymi UE zawarła umowy o współpracy. Obecnie jest to jedna z największych międzynarodowych instytucji finansowych na świecie, która w roku 2008 udzieliła pożyczek o wartości 57,6 mld EUR²⁹. Jak zostało wspomniane wyżej, jedną z płaszczyzn działalności EBI jest ochrona środowiska. W zakresie tym zostały zdefiniowane trzy główne cele:

- po pierwsze: zapewnienie ciągłego finansowania dla projektów, które są zgodne z normami i zasadami środowiskowymi UE;
- po drugie: promocja określonych projektów, które chronią i poprawiają stan środowiska, np. w ramach 6. Ramowego Programu Wspólnotowego na rzecz Środowiska³⁰ projekt „Środowisko 2010: nasza przyszłość, nasza szansa”;
- po trzecie: zarządzanie śladem środowiskowym³¹, ale nie tylko w ramach zarządzania gospodarką własną, lecz także w projektach, które współfinansuje.

Ochrona środowiska jest jednym z priorytetowych celów EBI. Przekłada się to głównie na zużywane materiały i generowane odpady. Władze luksemburskie przyznały EBI „Zieloną Etykietę” za perfekcyjne podejście w sortowaniu odpadów. Wprowadzono również ułatwienia dla osób dojeżdżających do pracy rowerem, bezpłatne korzystanie z komunikacji publicznej, zwiększono wykorzystanie wideokonferencji pozwalające na rezygnację z podróży służbowych oraz ustalono, iż te niezbędne podróże powinny odbywać się przy wykorzystaniu kolei zamiast samolotów³².

W 2009 roku EIB przyznał pożyczki na 176 projektów ekologicznych o łącznej wartości 25,3 mld EUR, co stanowi 32% jego całkowitej akcji kredytowej w tym czasie (w porównaniu do roku 2008 była to kwota 18 mld EUR dla 150 projektów). Środki finansowe w przeważającej części trafiły do krajów UE (w 2009 roku była to kwota pożyczek na poziomie 23,6 mld EUR, która przeznaczona została na 152 projekty z zakresu

²⁸ SME – z ang. *Small and Medium Enterprises*, sektor MŚP – sektor małych i średnich przedsiębiorstw.

²⁹ *Sprawozdanie roczne 2008*, EBI, Luxembourg 2009.

³⁰ *The Sixth Environment Action Programme of the European Community 2002-2012 - 6th EAP*.

³¹ z ang. *environmental footprint*.

³² *Sprawozdanie roczne 2008*, EBI, Luxembourg 2009.

zmian klimatycznych, ochrony środowiska i zdrowia oraz zrównoważonego rozwoju). Natomiast w krajach partnerskich³³ rozmiar pożyczek z przeznaczeniem na ekologię, które zostały przyznane, osiągnął poziom 695 milionów EUR. Do krajów partnerskich z Sąsiedztwa Śródziemnomorskiego³⁴ przekazano pożyczki w kwocie 446 mln EUR na zaawansowane projekty środowiskowe. Kolejna kwota eko-pożyczek w wysokości 89 mln EUR została przetransferowana do krajów Afryki, Karaibów i Pacyfiku³⁵, na projekty w Azji i Ameryce Łacińskiej była to kwota 410 mln EUR, a dla krajów z Partnerstwa Wschodniego – 18 mln EUR³⁶.

Jako przykład konkretnego działania posłużyć może pożyczka udzielona w roku 2009 na 80 mln EUR przez EBI, w celu realizacji projektu o nazwie GEMASOLAR 2006 SAU, czyli budowie i uruchomienie jednego z zakładów wytwarzania Skoncentrowanej Energii Słonecznej (CSP) w Fuentes de Andalucía, mieście położonym na terenie hiszpańskiej prowincji Sevilla. Całkowity koszt inwestycji to 250 mln EUR. Ten nowy zakład o mocy znamionowej wynoszącej 17 MW wykorzystuje technologię skoncentrowanej energii słonecznej. Jest jedynym, dostępnym na skalę komercyjną, pilotażowym projektem polegającym na wytwarzaniu energii elektrycznej z zastosowaniem technologii słonecznej opartej o działanie odbiornika centralnej wieży i pola heliostatów z innowacyjnym systemem magazynowania ciepła za pomocą stopionych soli. Projekt ten dostarcza czystą i bezpieczną energię do 25 000 gospodarstw, przyczynia się do zmniejszenia emisji dwutlenku węgla oraz pozwolił na utworzenie około 1000 nowych miejsc pracy³⁷.

3.4. ORGANIZACJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH United Nations

Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) została powołana do życia w 1945 roku. Jako uniwersalna organizacja na szczeblu międzynarodowym w swojej działalności skupia uwagę na zagadnieniach związanych z CSR i ochroną środowiska. Tematyka ta rozwijana jest m.in. poprzez Program Środowiskowy Organizacji Narodów Zjednoczonych. UNEP (ang. *United Nations Environmental Programme*), który jest agendą ONZ powołaną do życia w 1972 roku. Celem powstania tego organu był nadzór nad działalnością ONZ w zakresie ochrony środowiska oraz stałego monitorowania jego stanu na całej planecie. UNEP działa pod hasłem „Środowisko dla Rozwoju” (*Environment for Development*).

³³ EBI udziela finansowania w wysokości 8,7 mld EUR w ramach zewnętrznego mandatu pożyczkowego dla krajów w regionie rozszerzenia w latach 2007-2013 (Chorwacja, Turcja, Bałkany Zachodnie, była Jugosłowiańska Republika Macedonii).

³⁴ *Facility for Euro-Mediterranean Investment and Partnership (FEMIP)*.

³⁵ *African, Caribbean and Pacific (ACP)*.

³⁶ <http://www.eib.org/projects/topics/environment/index.htm>, data odsłony 12.03.2010 r.

³⁷ <http://www.renewable-energy-sources.com/2009/11/17/gemasolar-2006-sau-secures-financing-for-concentrated-solar-power-plant-in-spain/>, data odsłony 12.03.2010 r.

Filozofią działania jest troska o zapewnienie niczym niezakłóconego rozwoju ludzkości oraz zrównoważony rozwój Ziemi³⁸.

Do podstawowych obszarów działania UNEP należy zaliczyć:

- „ocenę stanu środowiska oraz przewidywanych zmian w skali globalnej, regionalnej i narodowej – publikowanie globalnych, regionalnych i tematycznych raportów o stanie środowiska;
- formułowanie międzynarodowych porozumień dotyczących środowiska naturalnego (konwencje międzynarodowe związane m.in.: ze zmianami klimatu, ochroną różnorodności biologicznej, odpadami i innymi zanieczyszczeniami środowiska);
- wspieranie instytucji i organizacji działających na rzecz zrównoważonego zarządzania zasobami środowiska;
- wspieranie działań mających na celu integrację rozwoju ekonomicznego z ochroną środowiska naturalnego;
- upowszechnianie wiedzy i technologii sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi;
- wspieranie partnerstwa między sektorem publicznym i prywatnym na rzecz zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska;
- patronowanie międzynarodowym inicjatywom związanym ze środowiskiem naturalnym³⁹.

United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI) jest unikalnym globalnym partnerstwem między UNEP oraz sektorem finansowym na szczeblu globalnym. UNEP FI ściśle współpracuje z prawie 200 instytucjami finansowymi, które są sygnatariuszami Dyrektywy UNEP FI ws. Ochrony Środowiska i Zrównoważonego Rozwoju, a także z wieloma organizacjami partnerskimi, które dążą do wspierania powiązań między odpowiedzialnością i wynikami finansowymi. Za pośrednictwem sieci *peer-to-peer* oraz badaniom i szkoleniom UNEP FI realizuje swoją misję na rzecz określenia, promowania, realizacji oraz adaptacji najlepszych praktyk ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju na wszystkich poziomach działalności operacyjnej instytucji finansowych⁴⁰.

UNEP FI był jednym z organizatorów tegorocznego szczytu inwestorów, który poświęcony był zmianom klimatycznym jako wyzwaniu dla rynków finansowych (*Investor Summit on Climate Risk 2010*⁴¹). Podczas szczytu starano się wypracować wspólna politykę zmierzającą do walki z globalnym ociepleniem i włączenie w tę aktywności inwestorów prywatnych, od których pochodzić ma aż 85% środków. W styczniu 2010 roku zebrało się 450 inwestorów, którzy reprezentowali aktywa o wartości 13 bln USD⁴². Na zakończenie obrad doszło do konsensusu, który zaowocował stworzeniem oświadczenia inwestorów w sprawie przyspieszenia inwestycji na rzecz gospodarki światowej

³⁸ <http://www.unep.org/>, data odsłony 12.03.2010 r.

³⁹ http://www.un.org.pl/opis_agendy.php?agenda=8, data odsłony 12.03.2010 r.

⁴⁰ Dziawgo L., *Eco-offers of banks and investment funds: Poland & international trends*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2003, s. 53-55.

⁴¹ Szczyt odbył się 14.01.2010 r. w Nowym Jorku w Siedzibie Głównej ONZ.

⁴² *Investor progress on climate risk & opportunities*, CERES, Boston, January 2010.

opartej o niską emisję gazów cieplarnianych⁴³. Postulaty zawarte w tym oświadczeniu są następujące⁴⁴:

- wyznaczenie krótko- i długoterminowych celów w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych;
- ustalenie rzeczywistych cen emisji CO₂, które pomogą przekształcić inwestycje w rozwiązania generujące mniejsze ilości gazów cieplarnianych;
- zmiany w zakresie sektora energetycznego i branży transportowej, mające na celu znaczne przyspieszenie prac związanych ze zwiększeniem wydajności energetycznej, z rozwojem energii odnawialnej oraz opracowaniem ekologicznych pojazdów i paliw;
- utworzenie nowych mechanizmów finansowania (na przykład finansowanie publiczno-prywatne), które mają na dużą skalę zmobilizować prywatny sektor inwestycyjny, zwłaszcza w krajach rozwijających się.
- zastosowanie środków i metod finansowania, mających na celu wspieranie adaptacji świata do zmian klimatycznych zarówno w gospodarkach rozwiniętych jak i rozwijających się.
- sformalizowanie wymagań w zakresie ujawniania przez firmy danych mających wpływ na zmiany klimatyczne oraz opracowanie strategii reagowania na te zagrożenia.

3.5. INICJATYWA „EQUATOR PRINCIPLES”

„Equator Principles” Initiative

Dynamika rozwoju postaw proekologicznych stała się niezwykle widoczna na arenie międzynarodowej. Do inicjatyw o charakterze globalnym zaliczyć należy „*Equator Principles*”, która została stworzona w 1993 roku jako wynik współpracy Grupy Banku Światowego oraz IFC⁴⁵. Stanowiła ona dobrowolne zobowiązanie sektora bankowego w zakresie wymogów socjalnych i środowiskowych w procesach określanych mianem „*project finance*”⁴⁶. W inicjatywę tę zaangażowało się ponad 40 instytucji finansowych, wśród których wymienić należy: ABN AMRO, Barclays, Citigroup, Rabobank, Royal Bank of Scotland, Royal Bank of Canada, HSBC, Bank of America czy Banco do Brasil. *Equator Principles* można określić jako ramowy system, przy pomocy którego instytucje finansowe szacują ryzyka środowiskowe i społeczne. Szczególnie ważne w tym zakresie są wspólna polityka, stworzenie wytycznych odnoszących się do standardów

⁴³ *Investor Statement on Catalyzing Investment in a Low-Carbon Economy*.

⁴⁴ *2010 Investor Statement on Catalyzing Investment in a Low-Carbon Economy*, <http://www.ceres.org/investorsummit>, data odsłony 12.03.2010 r.

⁴⁵ IFC (ang. *International Finance Corporation*) – Międzynarodowa Korporacja Finansowa, która stanowi największą organizację finansową o zasięgu międzynarodowym udzielającą pomocy sektorowi prywatnemu i spółdzielczemu w krajach rozwijających się.

⁴⁶ Dziawgo L., *Problem ochrony środowiska na rynku kapitałowym*, [w:] „*Ekonomia i Środowisko*”, nr 1(31) 2007, Fundacja Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, Białystok 2007, s. 112.

emisji CO₂ oraz oddziaływania na środowisko naturalne oraz ujednoczenie procedur postępowania⁴⁷.

Szczególny wkład był zauważalny podczas analiz tych projektów, gdzie podstawowym kryterium było spełnienie wymagań ekologicznych i społecznych. Banki, sygnatariusze tej inicjatywy nie traktowały jej zapisów jako martwych i w toku bieżącej działalności zaczęły rozmowy nt. modyfikacji pierwotnych zapisów. W czerwcu 2006 roku została wprowadzona tzw. Nowa Polityka, która dotyczyła standardów środowiskowych, które powinny być oparte na wytycznych BAT⁴⁸ wprowadzonych przez Unię Europejską. Do podstawowych warunków, które obowiązywały od 2003 roku zostały dodane zapisy uwzględniające między innymi aspekty socjalne z zakresu praw człowieka, BHP, zagadnień pracowniczych z zakresu prawa pracy⁴⁹.

Equator Principles stanowią właściwą odpowiedź na zapotrzebowanie świata finansów wobec integracji części projektów z zagadnieniami środowiskowymi oraz ładem korporacyjnym. Warto podkreślić, że zasady te cechują się wieloma zaletami, wśród których należy wskazać, że jest to międzynarodowy standard, który ujednoczył system działania banków wobec projektów inwestycyjnych bez względu na miejsce danej inwestycji. Następnie umożliwia wczesne sygnalizowanie występowania potencjalnych ryzyk, a także ogranicza finansowanie inwestycji niespełniających warunków środowiskowych.

4. PODSUMOWANIE

Summary

Troska o środowisko naturalne stanowi w dzisiejszych czasach wynik rozbudowanej świadomości ekologicznej. W każdej dziedzinie życia zauważalny jest rosnący trend, który ukazuje, jak ważnym jest on zagadnieniem. Rynki finansowe nie odbiegają od tej zależności. Największy uczestniczy rynku nie mogliby funkcjonować w pełnym zakresie, gdyby nie działalność na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Działalność międzynarodowych instytucji jest najlepszym przykładem na to, że można łączyć działalność operacyjną z działaniami społecznie odpowiedzialnymi. Należy zwrócić uwagę, że aktywność tych instytucji na płaszczyźnie ekologii ma bezpośrednie przełożenie na wzrost poziomu rozwoju gospodarczego. Dzisiejsze uwarunkowania wymuszają na każdym uczestniku rynku zachowania zgodne z założeniami idei CSR.

⁴⁷ <http://www.equator-principles.com>, data odsłony 15.04.2010 r.

⁴⁸ BAT (ang. *Best Available Techniques*) – Najlepsze Dostępne Techniki) – standard UE, który służy określeniu wielkości emisji zanieczyszczeń dla większych zakładów przemysłowych prosperujących na terenie Unii Europejskiej.

⁴⁹ <http://www.equator-principles.com>, data odsłony 15.04.2010 r.

SUMMARY

Concern about natural environment makes up in today's times result complex ecological consciousness. In every field of life perceptible is the growing trend, which shows up how important is this discipline. Financial markets do not stray from this relationship. The largest participates of the market would not function in full range, if would not the activity on protection of natural environment. The activity of international institutions is the best example, how people can unite operating activity with socially responsible activity. It was one should turn attention, that activity of these institutions on level of ecology has direct shift on growth of level of economic development. Today's conditioning extort on every participant of market the peaceable behaviors with principles of philosophy the CSR.

mgr Tomasz Piotr Murawski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika